

Reisin sofrasına otur(ma)mak



İmam-ı Azam Ebu Hanife'den nakledilen pek manidar şöyle bir söz var: "Sultanın sofrasına oturan âlimin fetvasına itibar edilmez" diye.

"Sultan"dan maksat, devlet başkanı, ülkeyi yöneten reis demektir.

Bundan yüz sene önce şekillendirilen yeni Türkiye devletinin reisleri, birçok âlimi sofralarına çekti, karınlarını doyurdu ve onlara türlü fetvâları imzalatırdı.

1920'lerden itibaren reislerin sofrasına en çok oturan âlimlerin başında Börekçizâde Rifat gelir. İlk fötr şapka giyenlerden biri o olduğu gibi, Türkçe ezan fetvasını veren de odur.

Öte yandan, aynı dönemde sultanların şahane ihsanları gibi, reislerin parlak tekliflerini reddedenlerin başında ise, Bediüzzaman Said Nursî'dir.

Börekçi, 1940'ların başında, Nursî ise 1960'ta vefat etti. Sözüne, fetvasına itibar edilen zatın Üstad Bediüzzaman olduğuna, cahillerden ve muannitlerden başka kimsenin itirazı olmasa gerek. Bu mühim noktanın daha iyi anlaşılması için, aşağıdaki izahata ihtiyaç var.

Emirdağ Lâhikası isimli eserin hemen başlarında yer alan "Hakikatli bir suâle cevaptır" başlıklı mektubun telif sebebi, Üstad Bediüzzaman'a yöneltilen şu sual ifadeleridir: "Büyük memurlardan birkaç zat benden sordular ki: 'Mustafa Kemal, sana üç yüz lira maaş verip Kürdistan'a ve Vilayâ-ı Şarkiye'ye Şeyh Sünûsî yerine vaiz-i umumî yapmak teklifini neden kabul etmedin? Eğer kabul etseydin, ihtilâl yüzünden kesilen yüz bin adamın hayatlarını kurtarmaya sebep olurdu."

Hemen ifade edelim ki, M. Kemal'in 1923 yılı başlarında Üstad Bediüzzaman'ı yanına çekmek için yapmış olduğu teklif bundan ibaret değildi. Muhtelif kaynaklarda, ayrıca Çankaya'da bir köşk ile mebusluk teklifinin yapıldığı da açıkça beyan ediliyor. (Tarihçe-i Hayat, vd.)

Bilindiği gibi, 1 Nisan 1923'te mebus seçimlerinin yapılması ve Meclis'in yenilenmesine karar verilmişti. Şayet teklifi kabul etseydi, Said Nursî, yüz bin adamın hayatına mal olan özellikle 1924-27 döneminde Şark'ta umumî vaizlik yaptığı gibi, Millet Meclisi'nde de mebus sıfatıyla bulunmuş olacaktı.

Böyle davransaydı, yani M. Kemal ile bir nev'î iktidar ortağı olma cihetine gitseydi, şapka inkılâbı ve Şeyh Said hadisesi gibi yaklaşık yüz bin adamın başını götüren gelişmelerin önüne geçebilirdi.

Esasında, Şeyh Said hadisesi esnasında Elazığ, Bingöl ve Diyarbakır cihetinde çok kan dökülmesine mukabil, Van, Bitlis, Muş, Hakkâri, Ağrı gibi Üstad Bediüzzaman'ı az buçuk dinleyen geniş coğrafyada kanlı herhangi bir vukuatın yaşanmaması, yukarıdaki tezi güçlendirecek bir mahiyet arz ediyor.

Ne var ki, Said Nursî, M. Kemal'i yakından tanıdıktan sonra, o şahısla dünyalarının çok farklı olduğunu, onunla hiçbir şekilde uyum sağlayamayacağını anlar. Ayrıca, bazı rivâyetlerin ihbarına istinaden "onunla fiilen hem çalışmama, hem de çatışmama" kararı alarak, 1923 ortalarına doğru Ankara'dan ayrılır.

Bediüzzaman Said Nursî, Cumhuriyetin ilk yıllarında M. Kemal'in sofrasına otursaydı, parlak tekliflerini kabul etseydi, dahası, şayet hükümet heyeti içinde yer alarak, meselâ vaizlik veya mebusluk yapsaydı, yaşanan o fecî hadiselerin seyri muhtemelen çok farklı olurdu.

Ancak, bu durumda meselenin uhrevî ve mânevî yönünde ciddî bir gelişmenin sağlanamayacağı da kuvvetle muhtemeldi. Zira, dinin şairleri ile temel iman hakikatleri sinsice dinamitlenmiş olduğundan, mânevî tahribat pek büyüktü. Asıl, bunların tamir edilmesi gerekiyordu ki, Said Nursî de bunu yapmış ve bütün mesaisini bu kudsî imân hareketine tahsis etmiştir.

Nitekim, kendisi de aynı mektuptaki cevabında şunları ifade ediyor: "Ben de onlara cevaben dedim ki: Yirmişer, otuzar senelik hayat-ı dünyeviyeyi o adamlar için kurtarmadığıma bedel, yüz binler vatandaşa, herbirisine milyonlar sene uhrevî hayatı kazandırmaya vesile olan Risâle-i Nur, o zayıfın yerine binler derece iş görmüş. Eğer o teklifi ben kabul etseydim, hiçbir şeye âlet olamayan ve tabi olmayan ve sırr-ı ihlâsı taşıyan Risâle-i Nur meydana gelmezdi."

Evet, Üstad Bediüzzaman'ın büyük itibar görmesinde ve Risâle-i Nur'un gönüller üzerinde büyük tesir meydana getirmesindeki hikmetli sıklardan biri de, şüphesiz, sultanların sofrasında oturmamasında, reislerin dünyevî tekliflerini kabul etmemesinde gizli.